

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ และเพื่อทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ ตลอดจนเพื่อเข้าใจถึงลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างบทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลประเภทบุคคล (Key Informant) เป็นหลัก ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา พร้อมทั้งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้ร่วมงานกับผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ประกอบกับการใช้ข้อมูลประเภทอื่นๆ ร่วมด้วยการสังเกตการณ์การทำงานของบุคคลในหน่วยงานต่างๆ แบบเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อใช้สำหรับตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทั้งที่อยู่ในหน่วยงานราชการจำนวน 3 หน่วยงาน และหน่วยงานเอกชนจำนวน 6 หน่วยงาน ในปี พ.ศ. 2540 จำนวนทั้งสิ้น 12 ท่าน ผู้วิจัยพบว่า บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา มีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามรายละเอียดของงานในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ อันได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ (Preproduction) ขั้นตอนติดตั้งและซักซ้อม (Setup and Rehearsal) ขั้นตอนผลิตรายการ (Production) และขั้นตอนหลังผลิตรายการ (Postproduction) สำหรับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการนั้น จะมีทั้งปัจจัยที่อยู่ภายในหน่วยงานและปัจจัยที่อยู่ภายนอกหน่วยงาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ

1.1 ขั้นตอนเตรียมการ (Preproduction)

1. จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในขั้นตอนเตรียมการ (Preproduction) สามารถสรุปได้ว่า ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานราชการ จำนวน 3 หน่วยงาน มีบทบาทในขั้นตอนการดังต่อไปนี้

1.1 บทบาทการจัดการ (The Managerial Role) ได้แก่ การวางแผนงานผลิตรายการ การควบคุมดูแลงบประมาณและเวลาในการผลิตรายการ การให้คำปรึกษาและการแก้ไขปัญหา และการจัดเตรียมงานด้านเทคนิคและทีมงานผลิตรายการ

1.2 บทบาทของผู้สร้างสรรค์สื่อ (The Media Creative Specialists) ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบสร้างสคริปต์รายการ การจัดทำโครงการนำเสนอและบทโทรทัศน์ในแต่ละรายการอย่างคร่าวๆ สำหรับการขออนุมัติการผลิตรายการ และการเขียนบทโทรทัศน์และตรวจสอบความถูกต้อง

1.3 บทบาทของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการสื่อสาร (The Communication Facilitators) ได้แก่ การจัดหาผู้ร่วมรายการ การจัดหาและเตรียมสถานที่สำหรับการถ่ายทำในห้องจัดรายการ หรือการถ่ายทำนอกสถานที่

2. จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในขั้นตอนเตรียมการ (Preproduction) สามารถสรุปได้ว่า ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานเอกชน จำนวน 6 หน่วยงาน มีบทบาทในขั้นตอนการดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทการจัดการ (The Managerial Role) สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1.1 บทบาทการจัดการภายในหน่วยงาน (The Internal Managerial Role) ได้แก่ การคัดเลือกบุคลากรเพื่อจัดทำโครงการนำเสนอสำหรับเข้าร่วมการประกวดราคา การกำหนดและจัดหาผู้เชี่ยวชาญประจำวิชาและผู้นำเสนอในรายการ การจัดเตรียมเอกสารต่างๆ

การกำหนดราคาในการขึ้นประกวดราคา การวางแผนงานผลิตรายการ การตั้งการและมอบหมายงาน การควบคุมดูแลงบประมาณและเวลาในการผลิตรายการ การให้คำปรึกษาและการแก้ไขปัญหา และการจัดเตรียมงานด้านเทคนิคและทีมงานผลิตรายการ

2.1.2 บทบาทการจัดการภายนอกหน่วยงาน (The External Managerial Role) ได้แก่ การนำเสนองานในการประกวดราคา

2.2 บทบาทของผู้สร้างสรรค์สื่อ (The Media Creative Specialists) ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกำหนดจุดเน้นของเนื้อหา การเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบสร้างสรรค์รายการ การจัดทำโครงการนำเสนอและบทโทรทัศน์ในแต่ละรายการอย่างคร่าวๆ สำหรับเข้าร่วมการประกวดราคา การเขียนบทโทรทัศน์และตรวจสอบความถูกต้อง .

2.3 บทบาทของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการสื่อสาร (The Communication Facilitators) ได้แก่ การติดต่อประสานงานกับลูกค้า (Client Service) การจัดประชุมทีมงานผลิต การจัดหาผู้ร่วมรายการ การจัดเตรียมสถานที่สำหรับการถ่ายทำในห้องจัดรายการหรือการถ่ายทำนอกสถานที่

1.2 ขั้นตอนติดตั้งและซักซ้อม (Setup and Rehearsal)

จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทั้งที่อยู่ในหน่วยงานราชการ จำนวน 3 หน่วยงาน และหน่วยงานเอกชน จำนวน 6 หน่วยงาน สามารถสรุปได้ว่า ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชนแสดงบทบาทของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการสื่อสาร (The Communication Facilitators) โดยผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพียงแต่เป็นผู้ประสานงานและตรวจสอบความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ ผู้ร่วมรายการ บุคลากรและเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ทางด้านเทคนิค เพื่อให้ผู้ร่วมรายการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ได้มีความมั่นใจในการแสดงออกถึงหน้าที่ของตนและสามารถมาทำงานร่วมกันได้

1.3 ชั้นผลิตรายการ (Production)

จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทั้งที่อยู่ในหน่วยงานราชการ จำนวน 3 หน่วยงาน และหน่วยงานเอกชน จำนวน 6 หน่วยงาน สามารถสรุปได้ว่า ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษามีบทบาทในชั้นผลิตรายการ (Production) ที่เหมือนกัน ดังต่อไปนี้

1. บทบาทการจัดการ (The Managerial Role) ได้แก่ การควบคุมดูแลการผลิตรายการ การสั่งการและมอบหมายงาน และการให้คำปรึกษาและการแก้ไขปัญหา

2. บทบาทของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการสื่อสาร (The Communication Facilitators) ได้แก่ การติดต่อประสานงานกับบุคลากรด้านเทคนิคและผู้ร่วมรายการ รวมทั้งการติดต่อประสานงานด้านสถานที่สำหรับการถ่ายทำในห้องจัดรายการหรือการถ่ายทำนอกสถานที่

3. บทบาทของเจ้าหน้าที่เทคนิคทางการสื่อสาร (The Communication Technicians) ได้แก่ กำกับรายการและการแสดงให้เป็นไปตามบทโทรทัศน์

1.4 ชั้นหลังผลิตรายการ (Postproduction)

จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทั้งที่อยู่ในหน่วยงานราชการ จำนวน 3 หน่วยงาน และหน่วยงานเอกชน จำนวน 6 หน่วยงาน สามารถสรุปได้ว่า ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษามีบทบาทในชั้นหลังผลิตรายการ (Postproduction) ที่เหมือนกัน ดังต่อไปนี้

1. บทบาทการจัดการ (The Managerial Role) ได้แก่ การควบคุมดูแลการผลิตรายการ การสั่งการและมอบหมายงาน และการตรวจสอบความถูกต้องของรายการ พร้อมทั้งแก้ไขและปรับปรุงรายการ

2. บทบาทของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการสื่อสาร (The Communication Facilitators) ได้แก่ การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตัดต่อรายการและเจ้าหน้าที่กราฟฟิก การติดต่อ

ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรายการ การติดต่อประสานงานเพื่อแก้ไขและตรวจรับรายการ

3. บทบาทของเจ้าหน้าที่เทคนิคทางด้านการศึกษา (The Communication Technicians) ได้แก่ การตรวจสอบและจัดบันทึกลำดับภาพและเสียง หรือดำเนินการตัดต่อรายการ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบาย ระบบการบริหารงาน ภาพลักษณ์ขององค์กร คุณภาพของรายการ งบประมาณและเวลาในการผลิตรายการ เทคโนโลยีการผลิตรายการ ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ และระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพเหตุการณ์ต่างๆ และแหล่งข้อมูล ช่องทางการแพร่กระจาย (สถานี) และความต้องการหรือความสนใจของผู้ชม แรงกดดันทางเศรษฐกิจ แรงกดดันทางสังคมและการเมือง ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานหรือกับบุคคลภายนอก

จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการแล้ว สามารถสรุปได้ว่า บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการมีดังนี้ บทบาทการจัดการ บทบาทของผู้สร้างสรรคดีสื่อ บทบาทของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการสื่อสาร และบทบาทของเจ้าหน้าที่เทคนิคทางด้านการศึกษา โดยทั่วไปแล้ว ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของไทยมีลักษณะบทบาทเป็นแบบทวิลักษณ์ คือ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของไทยจะมีบทบาทที่โดดเด่นและแสดงออกมาอยู่ 2 บทบาท ซึ่งเป็นบทบาทพื้นฐานที่สำคัญอยู่ในตัวของ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ได้แก่ บทบาทการจัดการ และบทบาทของเจ้าหน้าที่เทคนิคทางด้านการศึกษา นอกจากนี้ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานราชการจะมีลักษณะเป็นผู้นำในด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ (Leaderships) เพราะลักษณะการปฏิบัติงานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานราชการนั้นเป็นงานประจำ (Routine) ที่จะต้องดำเนินการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเป็นปกติอยู่แล้วโดยตำแหน่งหน้าที่การงาน ส่วนผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานเอกชนจะมีลักษณะ

เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนงานทางด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ (Facilitators) เพราะลักษณะการปฏิบัติงานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานเอกชนนั้นจะเป็นการจัดสรรหน้าที่และแบ่งงานต่างๆ ให้กับทีมงานได้รับผิดชอบ เพื่อเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ ทั้งนี้ บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามรายละเอียดของงานในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ โดยบทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเฉพาะในขั้นเตรียมการผลิตรายการ (Preproduction) ส่วนในขั้นติดตั้งและซักซ้อม (Setup and Rehearsal) ขั้นผลิตรายการ (Production) และขั้นหลังผลิตรายการ (Postproduction) นั้น ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชนจะมีบทบาทเหมือนกัน เพียงแต่ในส่วนของรายละเอียดของงานและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละหน่วยงานจะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน สำหรับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการนั้นจะมีทั้งปัจจัยที่อยู่ภายในหน่วยงานและปัจจัยที่อยู่ภายนอกหน่วยงาน

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในครั้งนี้ จำเป็นที่จะต้องเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คือ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ดังนั้นการที่จะศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจนั้น ผู้วิจัยจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงและคุ้นเคยกับแหล่งข้อมูลเป็นอย่างดี ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของเวลาที่ผู้ผลิตรายการมีให้กับผู้วิจัย เพราะผู้ผลิตรายการแต่ละคนมีภาระกิจที่จะต้องรับผิดชอบกันอยู่มากจนไม่ค่อยจะมีเวลาว่างให้กับผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มากนัก และจากปัญหาภาวะเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ที่ผู้วิจัยได้เลือกวิเคราะห์บทบาทของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนถูกจำกัดงบประมาณในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา อีกทั้งในบางบริษัทเอกชนที่เคยรับจ้างผลิตรายการโทรทัศน์ให้กับศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาก็ได้ปิดกิจการลงไปหรือบางบริษัทก็เลิกผลิตรายการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งในบางบริษัทก็มีการเปลี่ยนชื่อบริษัทของผู้ผลิตรายการหรือมีการใช้พนักงานอิสระ (Freelance) เป็นผู้ผลิตรายการ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความยากลำบากในการเข้าถึงกลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานเอกชนเหล่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของผู้ผลิต
รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนในกลุ่มบุคลากรด้านการผลิตรายการ แต่ในการ
ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานั้นยังมีบุคลากรในกลุ่มอื่นๆ อีกที่มีส่วนสำคัญในการผลิต
รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาให้สมบูรณ์ ได้แก่ กลุ่มนักการศึกษา กลุ่มบุคลากรด้านเทคนิค
และกลุ่มบุคลากรสนับสนุนการผลิตรายการ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป จึงน่าที่จะมี
การวิเคราะห์บทบาทของงกลุ่มบุคลากรในกลุ่มอื่นๆ ที่มีส่วนสำคัญในการผลิตรายการโทรทัศน์
เพื่อการศึกษา เพื่อที่จะทำให้งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาทของงกลุ่มบุคลากรในแต่ละ
กลุ่มที่มีส่วนสำคัญในการผลิตรายการ โทรทัศน์เพื่อการศึกษาสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย